

IZVEŠTAJ O MAPIRANJU RESURSA NOVOSADSKIH ŽENSKIH ORGANIZACIJA

mart - april 2020.

Objavljivanje ove publikacije podržala je Ekumenska inicijativa žena iz Omiša, Hrvatska. Pisani tekstovi objavljeni u publikaciji odražavaju isključivo stavove njihovih autora/-ica i ne predstavljaju nužno i službene stavove EiŽ-a.

Sadržaj	str
1. Uvod	3
2. Rezultati mapiranja	
2.1. Osnovni podaci o udruženjima i oblast rada	4
2.2. Ljudski resursi	5
2.3. Materijalni resursi	11
2.4. Saradnja, umrežavanje i održivost udruženja	13
3. Zaključci	14
4. Preporuke	16
5. Prilozi	
Prilog 1. Spisak udruženja koja su učestvovala u mapiranju	16
Prilog 2. Rezultati mapiranja individualnih resursa	16
Prilog 3. Upitnik za mapiranje resursa udruženja	18

1. Uvod

Izveštaj o mapiranju resursa novosadskih ženskih organizacija, sprovedenog tokom marta i aprila 2020. godine, deo je aktivnosti u okviru projekta „**Šta žene od 65+ (ne)mogu u Srbiji danas?**“ koji realizuju Ženske studije i istraživanja (ŽSI) iz Novog Sada uz podršku Ekumenske inicijative žena (EIŽ) iz Omiša.

Pored sprovođenja tri istraživanja (o potencijalima i postignućima, ali i o različitim vidovima diskriminacije kojima su starije žene izložene u svakodnevnom životu, o korišćenju diskriminatornog jezika o starijim osobama i o diskriminaciji starijih žena u medijima i reklamama), cilj projekta je i obezbeđivanje organizacione, odnosno opšte podrške radu i aktivnostima ŽSI.

Jedna od pomenutih aktivnosti je i mapiranje resursa novosadskih ženskih organizacija i inicijativa, koje je započeto na sastanku održanom povodom Dana žena. Tokom sastanka mapirani su individualni resursi učesnica sastanka (Prilog 2) i dogovoreno je da se nakon sastanka uradi i mapiranje organizacionih resursa novosadskih ženskih udruženja.

Ciljevi mapiranja su:

1. predstavljanje novosadskih ženskih udruženja i identifikovanje postojećih i nedostajućih resursa,
2. utvrđivanje moguće sinergije, buduće saradnje i uslova za bolje iskorišćavanje postojećih resursa,
3. poređenje ženskih organizacija u Novom Sadu pre 15 godina i sada: koji su mogući zaključci koji proizilaze iz ovog poređenja,¹
4. da rezultati ovog mapiranja posluže kao dokument i izvor podataka budućim istraživačicama.

Metodologija koju smo koristile obuhvata anketu uz pomoć polustrukturiranog upitnika (Prilog 3) sa 37 pitanja za prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Pitanja su organizovana u pet grupa i odnose se na osnovne podatke o udruženju, oblast rada, ljudske resurse, materijalne resurse, saradnju i umrežavanje. Struktura izveštaja prati strukturu upitnika.

Poseban Excel dokument prikazuje kompletne odgovore iz upitnika, dok su za potrebe ovog izveštaja neki od odgovora skraćeni ili preformulisani.

Upitnik je imejlom poslat na 20 adresa, a 11 organizacija (Prilog 1) ga je popunilo. Ovim putem se zahvaljujemo svima na uloženom trudu, spremnosti da odgovore na sva pitanja i podele sa drugima podatke o svom radu.

Autorka izveštaja

Ana Bu u saradnji sa ostalim članicama projektnog tima²

¹ Iako je upitnik koji smo koristile sličan onom od pre 15 godina, ovaj treći cilj smo samo delimično ostvarile, jer zbog vanrednog stanja nismo imale pristup svim potrebnim štampanim materijalima.

² Projektni tim čine: Ana Bu (koordinatorka projekta), prof. emerita dr Svenka Savić (odgovorna osoba u ime ŽSI i istraživačica), istraživačice dr Margareta Bašaragin, Ankica Dragin, MA i Tatjana Radojević MA, kao i Klaudija Petrović (odgovorna za sadržaje na veb-stranici ŽSI).

2. Rezultati mapiranja

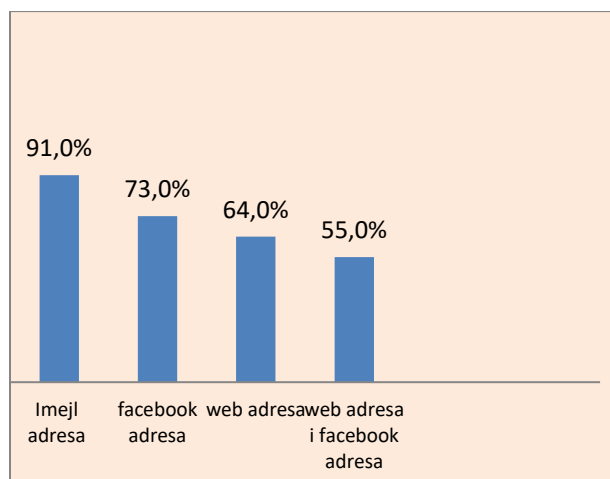
2.1. Osnovni podaci o udruženjima

Gotovo sva udruženja (91%) propisno su registrovana su u Agenciji za privredne registre (APR). Većina je definisala svoje ciljeve i/ili misiju, ali strateški /dugoročni plan ima tek nešto više od trećine njih (36%). Osim po delatnosti, ispitane organizacije se razlikuju i po godini osnivanja: najstarije udruženje (Centar „SRCE”) osnovano je 1991, a najmlađe „IRIDA” 2018. godine. Godine osnivanja ostalih udruženja su :

- Ženske studije i istraživanja (ŽSI) - 1997
- Asocijacija poslovnih žena „Paž” - 2000
- SOS ženski centar - 2002
- Udruženje Romkinja „Amarilis” -2002
- Centar „Živeti uspravno” (CZU) - 2002
- ...IZ KRUGA - VOJVODINA, organizacija za podršku ženama sa invaliditetom - 2007
- Kuća rodni znanja i politika - *Gender Knowledge Hub* (GKH) - 2016
- Radijska emisija „Žena u kutiji” (ŽuK) - 2016
- Udruženje žena „Edukativni centar mladih nada” - 2017

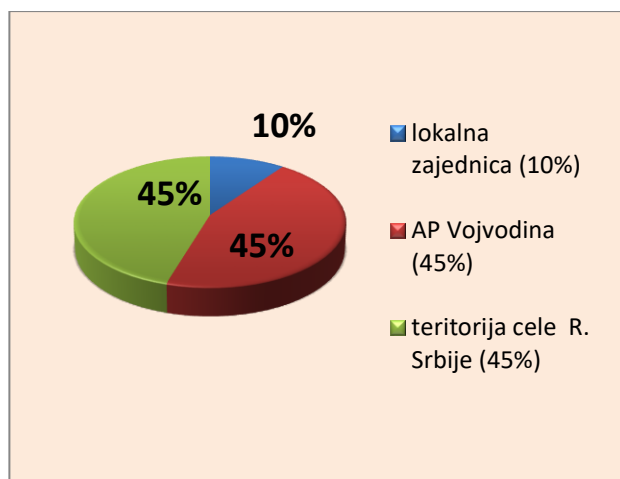
Većina udruženja osnovana je nakon demokratskih promena, u periodu između 2000. i 2010. godine.

Grafikon 1³. Načini komunikacije i informisanja

Internet (imejlovi) se najviše koriste za komunikaciju i informisanje, a od društvenih mreža je to Fejsbuk (*Facebook*).

Grafikon 2. Teritorija na kojoj udruženje deluje

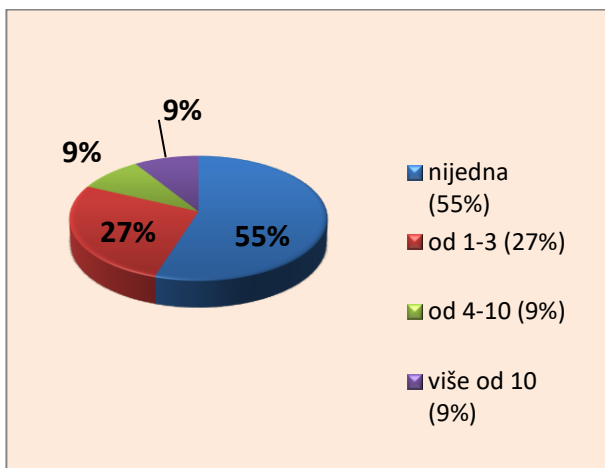

Samo jedno udruženje ograničava svoj rad na lokalnu zajednicu – sva ostala (90%) deluju na teritoriji AP Vojvodine ili cele Republike Srbije.

³ Grafikoni predstavljaju odgovore na određena pitanja iz upitnika

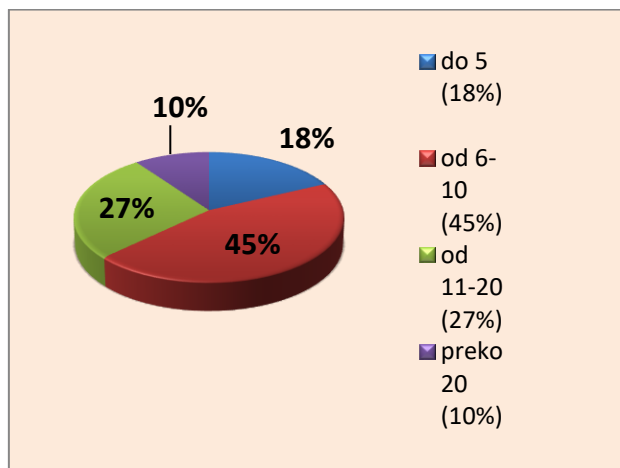
2.2. Ljudski resursi

Grafikon 3. Koliko je osoba zaposleno u vašem udruženju?

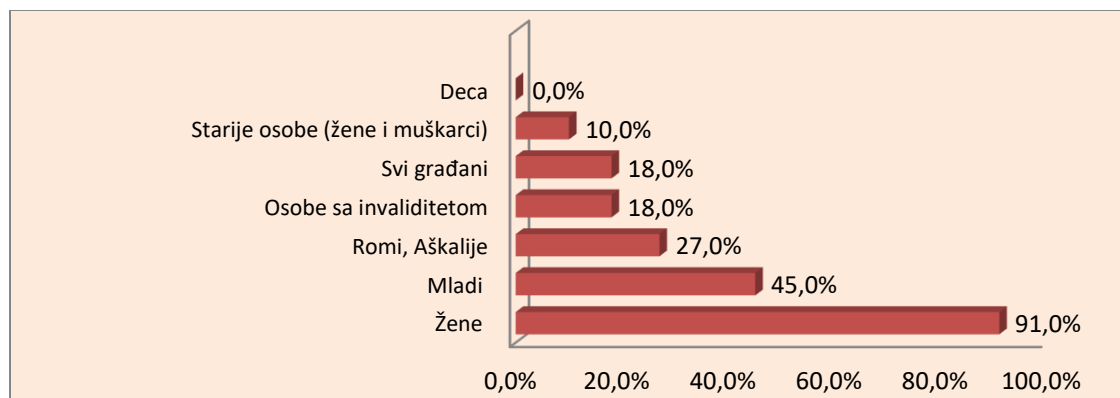
55% udruženja ne zapošljava nijednu osobu, dok samo jedno udruženje (CŽU iz Novog Sada) zapošljava više od 10 osoba.⁴

Grafikon 4. Broj aktivnih osoba u udruženju

63% udruženja ima manje od 11 aktivnih članova.

Grafikon 5. Primarne ciljne grupa udruženja (mogući su višestruki odgovori)

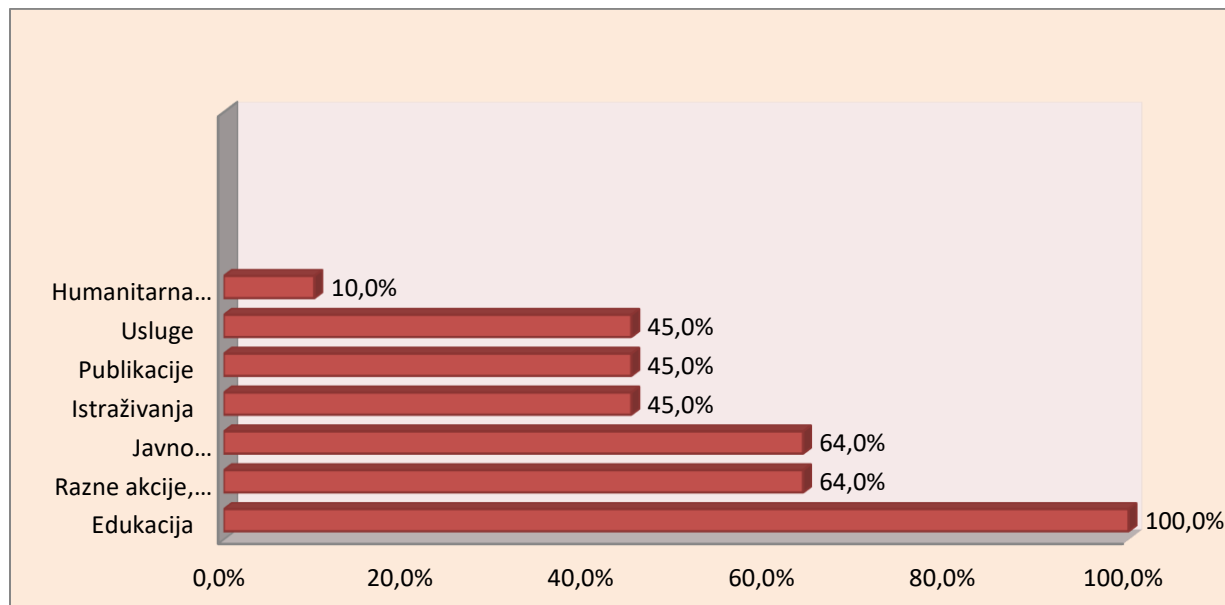

Pošto su mapirane ženske organizacije, logično je da su primarna ciljna grupa udruženja žene (91%). **Ostalo:** Ženske studije i istraživanja (ŽSI): mlade studentkinje, žene sa invaliditetom, Romkinje, starije žene, žene iz nacionalnih zajednica u Vojvodini, znamenite žene iz istorije Vojvodine; *Gender Knowledge Hub* (GKH): donosioci odluka, civilno društvo.

45% udruženja **ima, odnosno vodi baze podataka** i/ili istraživanje o ciljnoj grupi.

⁴ CŽU zapošljava 20 osoba po ugovoru o radu, od toga 4 osobe na neodređeno, a 16 na određeno vreme.

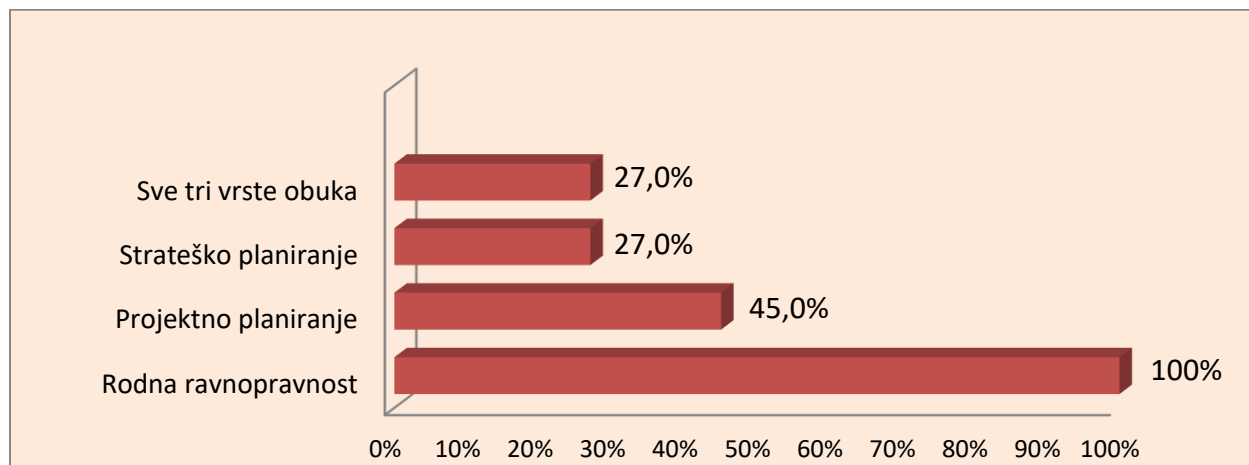
Grafikon 6. Pretežna delatnost/aktivnost udruženja (mogući su višestruki odgovori)

Sva udruženja se bave edukacijom - neformalnim obrazovanjem, što je dominantan tip aktivnosti u nevladinom sektoru u Srbiji. Pored toga, u velikom procentu su prisutne razne akcije, istraživanja, publikacije i usluge. Ostalo:

- ženska romska prava (Amarilis),
- po Statutu zaštita prava OSI, u međuvremenu proširena na podršku samostalnom životu i vršnjačku podršku svima koji/e im se obraćaju (CŽU),
- radionice na temu invalidnosti, nasilja nad ženama sa invaliditetom, seksualnosti i reproduktivnih prava žena sa invaliditetom, Portal o invalidnosti (IZ KRUGA – VOJVODINA),
- rodna ravnopravnost, rodno odgovorno budžetiranje, proizvodnja znanja o rodnosti i rodnim odnosima (GKH),
- primarna i sekundarna prevencija rodno zasnovanog nasilja, zalaganje za rodnu ravnopravnost, ženska ljudska prava, neformalno obrazovanje, feminizam i aktivizam, naročito aktivizam mladih (SOS),
- informisanje na osnovu dugoročne sakupljane dokumentacije, edukacija (visokoškolski programi); istraživanja: dva dugoročna projekta: Životne priče žena u Vojvodini i Znamenite žene Novog sada, Vojvodine, regiona, publikacije sa tih projekata (ŽSI).

Grafikon 7. Učešće članova/ca udruženja na obukama, seminarima i konferencijama

Članice svih udruženja pohađale su edukacije o rodnoj ravnopravnosti, a mnoge i pružaju edukacije iz ove oblasti. Ostale obuke uglavnom se odnose na osnovnu delatnost udruženja:

- obuka o zaštiti podataka o ličnosti, zapošljavanju osoba sa invaliditetom i vođenju slučaja (CŽU),
- obuka o zaštiti od rodno zasnovanog nasilja (...IZ KRUGA - VOJVODINA),
- osnovna znanja vezano za indikatore o trgovini ljudima, digitalna bezbednost, seminar vezan za realizovanje grupa samopomoći (SOS),
- medijsko izveštavanje (ŽUK),
- četiri obuke posvećene radu sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja,
- obuke o zastupanju prava osoba sa invaliditetom u postupcima lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti i obukama za upotrebu znakovnog jezika,
- druge obuke: (npr. ŽSI: Seminar za studente doktorskih studija (Etnološki institut SANU), konferencije u Srbiji).

Tabela 1. Dostignuća, specifičnosti, nagrade i priznanja

	Naziv udruženja	Po čemu se udruženje razlikuje od ostalih?	Oblasti u kojima možete da pružite podršku	Šta smatrate najvećim dostignućem udruženja u dosadašnjem radu?	Nagrade i priznanja
1.	Amarilis - Udruženje Romkinja	Po tome što je jedno od retkih romskih udruženja koje se bavi isključivo Romkinjama i njihovim porodicama	Prevod na romski jezik Iskustvo u radu sa Romima Prevod na engleski jezik Pravno-tehnička podrška	Uticanje na romske porodice da uključe decu u školski sistem	
2.	Centar „Živeti uspravno“	Insistiramo na punoj participativnosti, na sinkretičkom pristupu tekovinama (svih delova) pokreta za ljudska/građanska prava. U osnovi rada	Vršnjačka podrška, informisanje o socijalnim pravima, obuke u oblasti ljudskih prava, bilo koji vid podrške mladima i OSI,	Zahvaljujući zagovaračkoj akciji Centra, Grad Novi Sad je doneo odluku po kojoj će se iz	Priznanje Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova za doprinos ravnopravnosti polova i politici jednakih mogućnosti u 2005.

		su vršnjački pristup, koprodukcija, svi članovi/ce tima su na terenu	svima u sferi informisanja i posredovanja kada je u pitanju pravo na obrazovanje i zapošljavanje, obuke o medijskom izveštavanju o OSI i drugim marginalizovanim grupama	budžeta Grada pokrivati troškovi personalne asistencije. Centar je deo globalnog partnerstva „Deca sa invaliditetom i razvoj“ koji je 2011 inicirao UNICEF.	Sertifikat dodeljen Savetovalištu od strane međunarodne organizacije <i>Handicap International</i> . Sertifikat za pristupačnost od Evropske mreže za samostalni život (ENIL). Nagrada BEFEM-a „Priznanje za zagovaračku akciju za 2019“.
3.	Udruženje žena „Edukativni centar mladih nada“,	Veliko iskustvo u radu sa romskom populacijom. Poznavanje romske problematike i međusobno poznanstvo i podrška u raznim situacijama.	Poznavanje romske problematike		
4.	IRIDA – Inicijativa za ravnopravnost, inovativnost i društveni angažman	U odnosu na ostala ženska udruženja, Irida se zalaže za rad i sa ženama i muškarcima u oblasti rodne ravnopravnosti.	Rodna ravnopravnost Projektni menadžment Omladinski rad Neformalno obrazovanje (u onlajn i oflajn okruženju)	To što projekat Iridine filmske pričaonice u potpunosti sprovode mladi uz podršku omladinskih radnica	
5.	...IZ KRUGA-VOJVODINA organizacija za podršku ženama sa invaliditetom	Prepoznati smo kao organizacija za pružanje podrške ženama sa invaliditetom u situaciji nasilja i po vođenju Portala o invalidnosti	Znanja na temu modela invalidnosti, terminologije invalidnosti, nasilja nad ženama sa invaliditeom. Možemo ponuditi prostor za održavanje sastanaka, radionica	To što uspevamo da obezbedimo kontinuitet u pružanju stalnih usluga i što je organizacija prepoznata kao ključni akter u radu na unapređenju položaja žena sa invaliditetom	Vlada AP Vojvodine je Organizaciji za podršku ženama sa invaliditetom ...IZ KRUGA – VOJVODINA dodelila godišnje priznanje u oblasti ravnopravnosti polova za 2015. godinu. Fondacija Plavi Dunav je dodelila priznanje za toleranciju za 2015. godinu Svjetlani Timotić. Fondacija <i>WOMEN HAVE WINGS</i> je u 2015. godini dodelila priznanje za hrabrost Svjetlani Timotić. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti i šef Misije OEBS-a u Srbiji su u 2018. godini novinarki Portala o invalidnosti, Marijani Čanak, dodelili godišnju medijsku nagradu za toleranciju.
6.	Kuća rodni znanja i politika, Gender Knowledge Hub (GKH)	GKH je osnovan kao ekspertska organizacija, koja ima za cilj da povezuje osobe iz različitih oblasti: akademske zajednice, prakse, aktivizma.	Ekspertiza u oblasti rodne ravnopravnosti, rodno odgovornog budžetiraja, sprovođenje istraživanja, održavanje	To što je, uz naše svakodnevne poslove i bez stalno zaposlenih osoba, uspelo da se održi i da funkcioniše. Materijali koje	

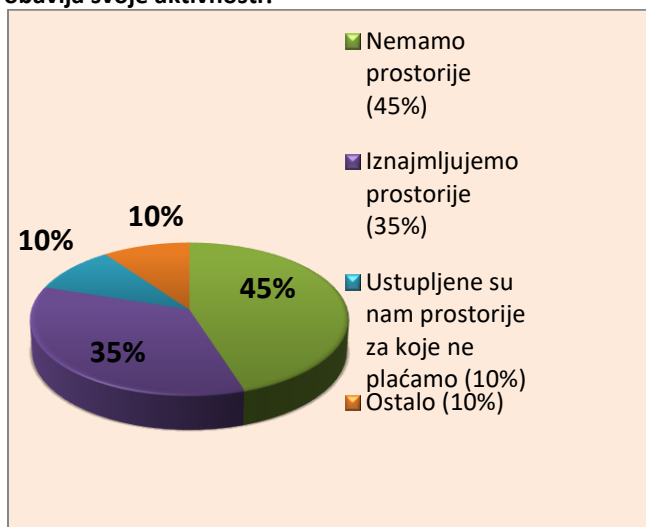
			edukacija	smo proizvele i parterstva koja smo izgradili.	
7.	Asocijacija poslovnih žena „Paž”	Po boljem poznavanju određenih oblasti: biznis i preduzetništvo žena, odgovarajuće zakonodavstvo, funkcionisanje javne uprave, ljudska prava i prava žena	Edukacije u oblasti pravnih propisa, izradi biznis plana, teme iz marketinga, PR-a i poslovne komunikacije, timskog rada, upravljanja vremenom i stresom, veštinama javnog zagovaranja u oblasti ženskih ljudskih prava. Pisanje projekata	Opstanak u uslovima povećanja konkurencije u NVO sektoru i sve oskudnijih sredstava za rad. Ojačani unutrašnji resursi članica za pružnje usluga u zajednici kao izvora finansiranja organizacije	Danica Todorov je dobila godišnje priznanje u oblasti ravnopravnosti polova za 2015. godinu, u kategoriji pojedinac/-ka koje dodeljuje Pokrajinska vlada.
8.	SOS ženski centar	Prednost udruženja je što su sve članice visokoobrazovane ili studiraju. Takođe, imamo psihološko savetovalište i savetovalište za mlade, koje vode terapeutkinje, a podršku pružaju obučene volonterke SOS ženskog centra koje su psihološkinje ili završna godina studija psihologije. SOS ženski centar spaja psihološka, terapijska znanja sa feminističkim principima i rodnom perspektivom. Prepoznate smo i kao mesto mentorskog rada studenata.	<ul style="list-style-type: none"> - edukacije, treninzi, seminari - konferencije, okrugli sto, panel diskusije - obuke za nove volonterke - omladinski rad - psihoterapijski i savetodavni rad - savetodavni rad sa mladima oba pola - supervizija - procena rizika, izrada individualnog plana - iskustva u povezivanju sa servisima rada sa počiniocima nasilja-integrirani odgovor na nasilje 	Opstanak na volonterskim snagama tokom 15 godina. U poslednje tri godine smatram da je uspeh što je u SOS-u zadržano oko 80% tima što je ranije bio veliki problem - motivisati devojkje da ostanu. Smatramo uspehom podršku EIŽ i UNDP; što smo se otvorile za integrisan odgovor na nasilje. Žene nam veruju i imamo jak psihološko-edukativni tim.	SOS - zahvalnice i priznanja za rad
9.	Radijska emisija „Žena u kutiji” (ŽuK)	Autorke emisije imaju priliku da upoznaju najrazličitije žene koje u savremenom trenutku rade na pitanju unapređenja ženskog pitanja, bilo u oblasti socijalne zaštite, ostvarivanju prava, umetnosti, teoriji...	Kontakti, informacije, spona među pojedinkama i udruženjima, medijska arhiva, medijska promocija		Godišnja nagrada Koalicije protiv diskriminacije u kategoriji medija. 2015. godine Kristina Šarić i Tamara Srijemac kao urednice Jutarnjeg programa RTV dobile su nagradu u kategoriji medija. Nagrada koju je dodelila Evropska mreza za borbu protiv siromastva-Srbija. Dve godine prvo mesto za radijski prilog, 2018. i 2019. (Milica Kravić)
10.	Ženske studije i istraživanja	ŽSI se dosledno bavi istraživanjima diskriminacije u raznim domenima:	Teorije i metode Rodne i ženske studije; romologija; standardizacija	Objavlivanje 30 knjiga u čijem autorstvu je 80 saradnica;	Godišnje priznanje za ravnopravnost polova Vlade APV primile su članice Udruženja (Svenka Savić

		lingvicizam, seksizam, ejbilizam, ejdžizam, rasizam, . Po feminističkim principima rada u timu, u radionicama	rodno osetljivog jezika (ROJ); metod životne priče; metod transkripcije govora u pisanoj formi	predlog za standardizaciju ROJ u srpskom jeziku; okupljanje saradnica raznih generacija, osnivanje ACIMSI Centra za rodne studije (2004-2020) pri UNS-u ⁵ , javna prisutnost u medijima	(2003), Ana Bu (2006), Gordana Stojaković (2009), Slobodanka Markov (2010) i Udruženje posebno (2016). Udruženje je primilo i nagradu Erste Fondacije 2008.
11.	Centar za pružanje emotivne podrške i prevenciju suicida „SRCE“	Centar Srce je jedino udruženje na području Srbije koje se bavi pružanjem emotivne podrške i prevencijom suicida. Pored telefona i mejla, aktivno koristimo i čet servis. Imamo ogromno znanje iz oblasti volonterskog menadžmenta, s obzirom da organizacija počiva na volonterizmu u prethodnih 29 god.	Volonterski menadžment; fandrejzing teme koje se naslanjaju ili obuhvataju mentalno zdravlje	Menjanje odnosa ka mentalnom zdravlju i većoj promociji prevencije suicida u društvu.	

⁵ Univerzitetu u Novom Sadu.

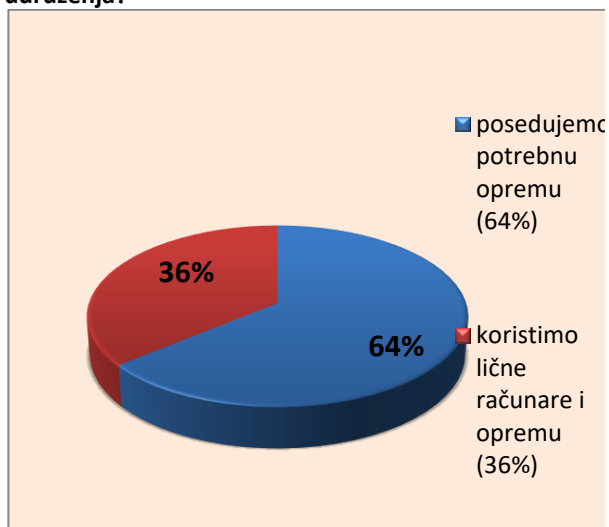
2.3. Materijalni resursi udruženja

Grafikon 8. Da li udruženje ima prostorije u kojima obavlja svoje aktivnosti?

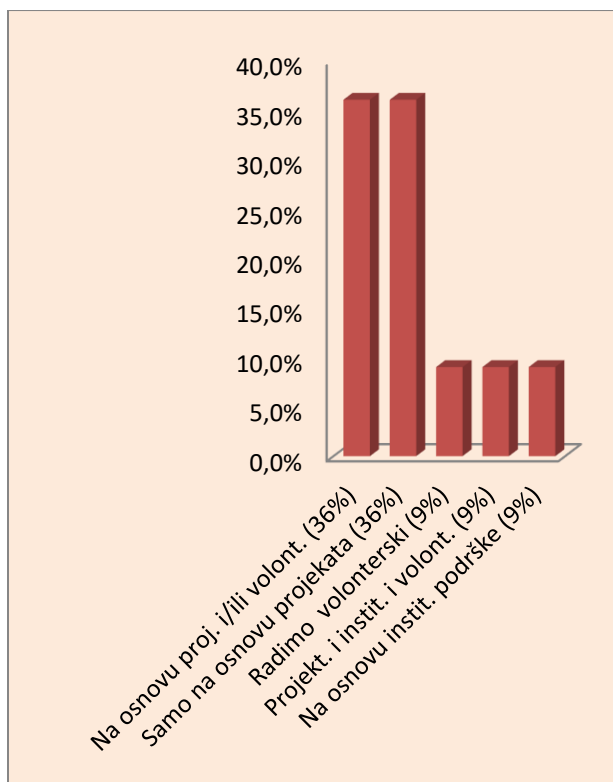
45% udruženja nema svoje prostorije, a 35% ima sredstava za njihovo iznajmljivanje.

Grafikon 9. Kakva je tehnička opremljenost udruženja?

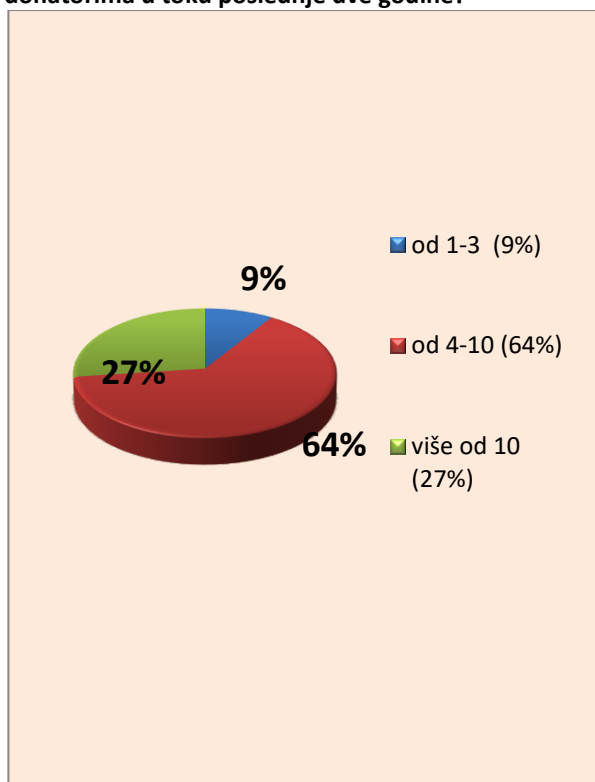
64% udruženja ima potrebnu opremu, ostala su primorana da koriste lične računare i opremu.

Grafikon 10. Na koji način se finansira udruženje?

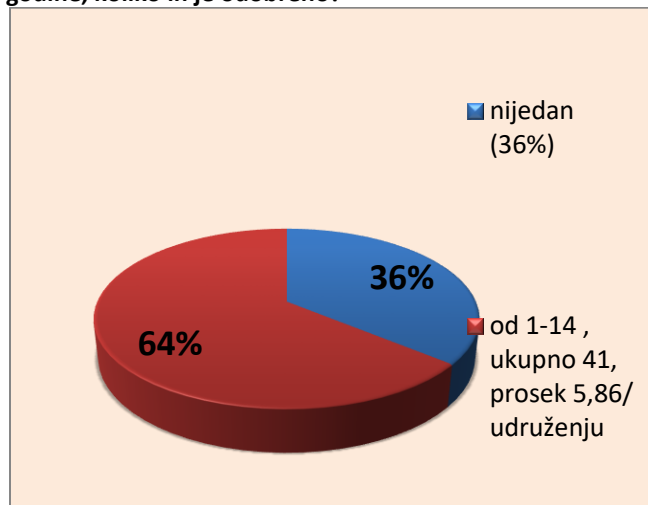
36% udruženja se finansira isključivo putem projekata, a 36% je navelo da se finansira dvojako: putem projekata (ukoliko ih ima) ili volonterski (ukoliko nemaju sredstava iz projekata).

Grafikon 11. Koliko ste projekata napisali i podneli donatorima u toku poslednje dve godine?

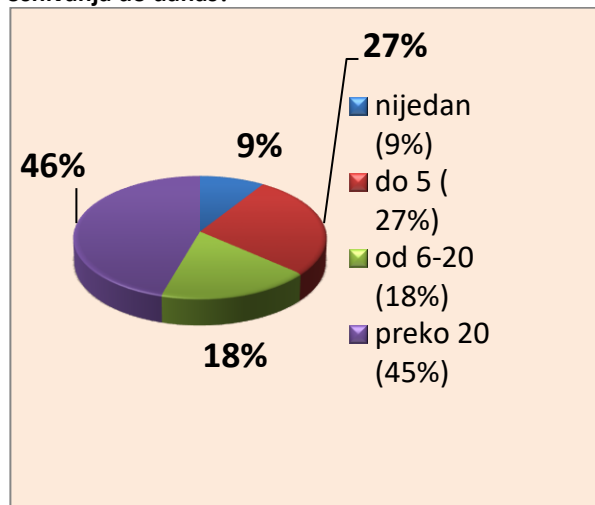
Dve trećine organizacija je u protekle dve godine apliciralo kod donatora sa više od četiri projekta, a 27% sa više od 10 projekata.

Grafikon 12. Od podnetih projekata u toku poslednje dve godine, koliko ih je odobreno?

Broj odobrenih projekata je srazmerno mali: nijedan projekat nije odobren u slučaju 36% udruženja, do tri projekata je odobreno u slučaju 27% udruženja. 18% udruženja realizovalo je 10 i više projekata u protekle dve godine.

Grafikon 13. Koliko ste projekata realizovali od osnivanja do danas?

Samo jedna organizacija, koja je osnovana 2018, nije realizovala nijedan projekat od osnivanja, a 45% njih je od svog osnivanja realizovalo više od 20 projekata.

2.3.1. Prikupljanje sredstava i donatori

Udruženja imaju pristup raznovrsnim izvorima finansiranja:

Domaći donatori koji su finansijski podržali rad udruženja od osnivanja do danas:

- državne institucije - opštinski, pokrajinski i republički budžet kao izvor finansiranja: APV/Pokrajinski sekretarijati (u četiri navrata), Grad Novi Sad i Gradske uprave (u osam navrata), Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja, Ministarstvo kulture i informisanja,
- domaći fondovi i fondacije: Trag fondacija (u dva navrata), EXIT fondacija, Rekonstrukcija ženski fond (u tri navrata), Fondacija za otvoreno društvo Srbija (u tri navrata),
- domaće organizacije civilnog društva (OCD): Ekumenska humanitarna organizacija (u dva navrata); Autonomni ženski centar, NAPOR savez, Peščanik, Fenomena (Kraljevo), PU „Železničar“, Udruženje „Crvena linija“, SOS Mreža Vojvodine,
- biznis sektor: NIS, Cola Cola, GOMEX, Telekom Srbija, itd.

Međunarodni donatori koji su finansijski podržali rad udruženja od osnivanja do danas:

- Međunarodni institucionalni donatori (oni koji daju bilateralnu i multilateralnu pomoć): Unicef, UN Women (u dva navrata), OEBS/ODIHR (u četiri navrata), Evropska komisija, Misija OEBS-a u Srbiji (u tri navrata), Savet Evrope, EAR, UNDP (u tri navrata), UNFPA, the UN Trust Fund to End Violence Against Women, ADA, USAID,
- međunarodne agencije za razvoj, fondacije: OXFAM, Caritas, SPOLU, Handicap International, Mama Cash, Ekumenska inicijativa žena (u dva navrata), TAIDS fondacija, Global fund for women, Avast,
- ambasade: Ambasada Kraljevine Norveške.

2.4. Saradnja, umrežavanje i održivost udruženja

Čak 82% udruženja je deo veće organizacije ili mreže.

73% udruženja saraduje sa domaćim ili stranim udruženjima.

Većina udruženja ima razvijenu saradnju sa relevantnim institucijama na različitim nivoima, uglavnom u domenu svog rada.

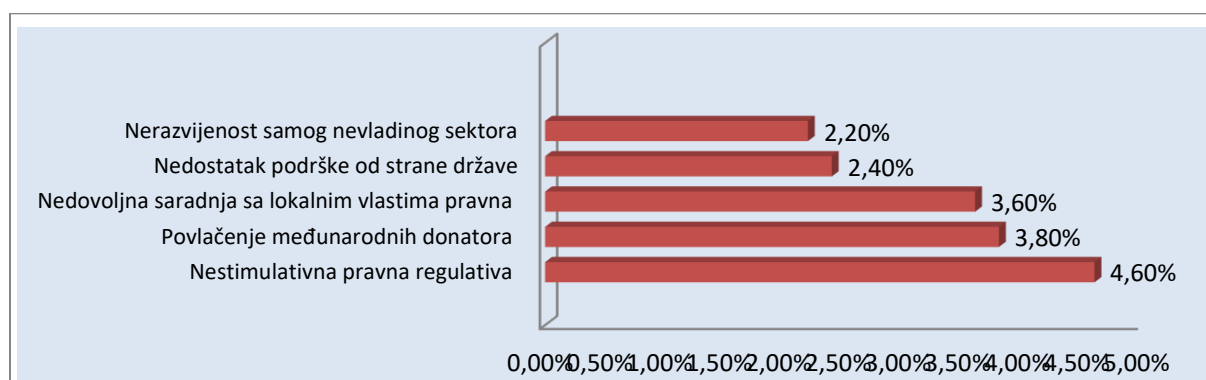
Načini promovisanja i oglašavanja udruženja

Najčešći način promovisanja i oglašavanja su mediji na internetu i društvene mreže (sajtovi, informativni portali, Fejsbuk, *Instagram*, *YouTube*). Pored toga se koriste i tradicionalni štampari i elektronski mediji, organizuju se konferencije ili okrugli stolovi koji su otvoreni za sve građane/ke, a neka udruženja su razvila i neke nove, kreativne načine promovisanja i oglašavanja.

SOS ženski centar razvio je koncept „Dan otvorenih vrata” kako bi zainteresovanim građankama bolje predstavio svoje usluge, naročito uslugu psihološkog savetovališta. SOS ženski centar organizuje javne akcije, i tzv. žive biblioteke, koje omogućavaju šire informisanje o fenomenu rodno zasnovanog nasilja. ŽSI takođe koriste svoj sajt za promovisanje i oglašavanje, organizuje promocije u raznim gradovima, prisutne su i u medijima (npr. u Romskoj redakciji na TV Vojvodina) i imaju video zapise na svojoj veb stranici.

Portal o invalidnosti ...IZ KRUGA - VOJVODINA i novinarka Marijani Čanak dobitnici su godišnje medijske nagrade za toleranciju institucije Poverenika za zaštitu ravnopravnosti i Misije OEBS u Srbiji.

Grafikon 14. Ispitanice su na sledeći način rangirale probleme koji su značajni za održivost ženskih organizacija u Srbiji (gde 1 označava najveći problem, a 5 najmanji):

Udruženja smatraju da održivost ženskih organizacija najviše ugrožava upravo nerazvijenost samog sektora, zatim nedostatak podrške od strane države, a najmanje nestimulativna pravna regulativa.

3. Zaključci

Na osnovu podataka prikupljenih anketiranjem, zaključci mapiranja su sledeći:

- **Ekspertiza je najveći resurs ženskih organizacija:** Podaci dobijeni mapiranjem resursa novosadskih ženskih organizacija ukazuju na činjenicu da one imaju snažno razvijene ljudske potencijale, ali im nedostaju bezmalo svi materijalni resursi : prostor, oprema i materijalna podrška/donacije, kako za rad organizacije, tako i za realizaciju projekata. Ove organizacije opstaju uglavnom zahvaljujući snažnim ženskim resursima: aktivizmu, ekspertizi, iskustvu, znanjima u oblasti rodne ravnopravnosti i ostalim specifičnim znanjima u oblasti delovanja udruženja, odnosno funkcionisanja nevladinog sektora. Važno je napomenuti da se njihova iskustva i znanja razlikuju i da njihova ekspertiza obuhvata različite, specifične (pa ipak i komplementarne) oblasti, od rodno osetljivog jezika, nasilja prema ženama, žena sa invaliditetom, žena u različitim etničkim zajednicama, do upravljanja projektima, menadžmenta u organizacijama civilnog društva, odnosa sa javnošću ili sprovođenja istraživanja.
- **Ženske organizacije počivaju prvenstveno na volonterskom doprinosu i entuzijazmu:** Žene u svoja udruženja i organizacije unose svoj rad, vreme, znanje i motivaciju. Pritom, one za rad koji se tiče vođenja i održavanja aktivnosti organizacije uglavnom nisu plaćene, često još od samog njenog osnivanja. Ovaj neplaćeni, volonterski rad žena omogućava opstanak organizacija u periodima između dobijanja donacija, često čak i u veoma dugom periodu. Žene u ovim organizacijama uvode nove programe, rade na razvijanju novih usluga, pišu projekte, rade sa korisnicima, sprovode edukaciju, organizuju kampanje javnog zagovaranja, promovišu organizaciju, itd. Sve to rade uglavnom besplatno. Ako se tako posmatra, rad u udruženjima je još jedan primer neplaćenog, nedovoljno cenjenog i praktično nevidljivog ženskog rada, a što ukazuje na iskorišćavanje njihovog rada kao jednog od mehanizama za ublažavanje posledica socijalnoekonomske krize, a koja zadire i u druge sfere života (prvenstveno u zdravstvenu, obrazovnu i ličnu).
- **Ženske organizacije počivaju na ljudskim resursima:** Analiza ljudskih resursa pokazuje da ispitane organizacije imaju snažne i razvijene ljudske kapacitete. Žene u njima imaju zavidno znanje i iskustvo koje su voljne volonterski da podele sa drugim udruženjima. Edukacijom novih aktivistkinja stvara se veza sa starijim aktivistkinjama, a tu je i mogućnost za upoznavanje sa istorijom ženskog pokreta. Na taj način se obezbeđuje kontinuitet ženskog pokreta. Ovo se takođe može preneti i u e-prostor, za šta postoje brojni dobri primeri. Međutim, mapiranje individualnih resursa je pokazalo i to da su žene u ovim organizacijama najvećim delom iscrpljene usled uslova pod kojima rade, prvenstveno usled pritiska zbog nedostatka finansijskih i materijalnih resursa i posledične stalne neizvesnosti po pitanju održivosti aktivnosti i samih organizacija.
- **Ženske organizacije su dobitnice brojnih priznanja za svoj rad:** Ako posmatramo tabelu sa postignućima, nagradama i priznanjima, evidentno je da je pet žena iz ovih udruženja (Svenka Savić, Danica Todorov, Gordana Stojaković, Slobodanka Markov i Ana Bu) dobilo godišnje priznanje Vlade AP Vojvodine u oblasti ravnopravnosti polova, dok su tri udruženja (Ženske studije i istraživanja, Centar živeti uspravno i ...IZ KRUGA - VOJVODINA) isto priznanje dobila u kategoriji organizacija. Tu su i brojna druga međunarodna i domaća priznanja koja su dodeljena pojedinkama svih generacija iz ovih organizacija ili projektima starih i novih udruženja. Sve ovo svedoči o kapacitetima koji postoje u ovim organizacijama – o resursima u vidu ideja, znanja i iskustava koja, zbog nedostatka sredstava ili mogućnosti za rad, nisu u dovoljnoj meri iskorišćena.
- **Podrška ženskim organizacijama nedovoljna, potrebna partnerstva u saradnji na svim nivoima:** Sva udruženja tvrde da imaju dobru saradnju sa drugim udruženjima, mrežama, sa lokalnim, državnim i međunarodnim institucijama i organizacijama. Problem je, međutim, u tome što su međunarodne organizacije i državne institucije najčešće u ulozi donatora, a ređe u ulozi partnera. Pribavljanje sredstava na nivou lokalne zajednice prepoznato je kao važno. Problem, međutim, predstavlja nerazvijena filantropija, sponzorstvo i netransparentna dodela grantova oličena u malim, nedovoljnim, te stoga sa

stanovišta održivosti i nesvrshodnim donacijama koje daju lokalne, pa i republičke, institucije. Uz to, podrška radu ovih organizacija sa lokalnog nivoa ocenjena je kao nedovoljna.

- Neki od odgovora koji se odnose na broj napisanih, odobrenih i ukupno realizovanih projekata, kao i na probleme koji su značajni za održivost ženskih organizacija u Srbiji nalažu neka **buduća, detaljnija istraživanja** i postavljanje pitanja koja bi se odnosila na same konkurse i mehanizme za dodelu novčanih sredstava (ženskim) organizacijama: na iznos grantova, broj i profil korisnika/ca, teme, donatore, komunikaciju i transparentnost pomenutog procesa (npr. da li su organizacije dobile obrazloženje zašto nisu prošle; ako jesu, koje je bilo obrazloženje; šta organizacije misle da je pravi razlog za odbijanje njihovog projekta, tj. nedobijanje sredstava, itd.)

Upitnik za ovo mapiranje resursa sličan je upitniku koji je korišćen pre 15 godina, kada su ŽSI i Veronika Mitro izdale Adresar ženskih organizacija. U oba slučaja cilj je bio da se ukaže na potencijale organizacija kao mogućnost za razmatranje oblika saradnje, a radi učvršćivanja mreže ženskih organizacija u Novom Sadu. Dobijeni podaci su nam omogućili da **uporedimo** stanje u ženskim organizacijama tada i sada:

- **Aktivizam** je prepoznat kao uvek potreban i tada i sada među starijim i među mlađim feministkinjama. On je nužan za poboljšanje svakodnevnog života žena u Srbiji. Aktivizam, organizovanje raznih manifestacija, javno zagovaranje, čak i izlazak na ulice – sve to zahteva sredstva koje ženska udruženja nemaju. Zato bi trebalo aktivizam intenzivirati njegovim prenošenjem u e-prostor i koristiti digitalne medije svuda gde je to moguće. Blogovi i portali su dobar primer (poput Portala o invalidnosti ili radio emisije „Žena u kutiji”), uz korišćenje rodno osetljivog jezika i obradom aktuelnih tema sa ženskog stanovišta.
- Problem **prostora** kao „stvarnog postojanja u gradu” (Savić, 2017) i dalje je aktuelan budući da polovina organizacija nema svoj prostor. Međutim, prostor može biti virtuelan (e-prostor) i besplatan – prebacivanjem, odnosno aktiviranjem rada organizacija na društvenim mrežama, korišćenjem oblaka (*cloud*) za dostupnost raznih sadržaja (literature, informacija, slika, filmova, itd.), korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) za informisanje javnosti, promovisanje aktivnosti, edukaciju itd.
- Nekoliko organizacija je kao svoje postignuće navelo opstanak organizacije. (Kada se Svenka Savić 2017. osvrnula na Novosadsku žensku mrežu, zaključila je da je od dvadesetak organizacija iz 2002. samo tri još uvek aktivno pod istim imenom: ŽSI, Amarilis i PAŽ. Neke su promenile svoj naziv i delatnost (npr. SRCE, Vojvođanka je postala Video Medeja itd). Neke je teško pratiti nakon preregistracije po Zakonu o udruženjima iz 2009. godine. **Mali broj aktivnih ženskih organizacija u Novom Sadu u svakom slučaju ukazuje na smanjivanje podrške, prostora i sredstava za rad organizacija civilnog društva u Srbiji.**
- Problem novčanih sredstava se pokazao kao konstantan, samo je pretrpeo transformaciju. Kako doći do novca bez donatora bilo je ondašnje pitanje. Sada je mapiranje pokazalo da anketirana novosadska udruženja poznaju domaće i strane **izvore finansiranja** (donatore) i tradicionalne načine prikupljanja sredstava - putem projekata. Pitanje je, međutim, u kojoj meri su ove organizacije spremne da koriste nove izvore finansiranja – poslovni sektor, filantropiju, sponzorstvo i organizovanje različitih događaja kojima je cilj prikupljanje sredstava i da za to koriste i digitalne medije. Jedino Centar živeti uspravno predviđa doniranje preko svog sajta. Pitanje je i koliko su anketirana udruženja spremna da preko međunarodnih partnera apliciraju za sredstva iz evropskih strukturalnih fondova. Projekat REWOMEN može da bude dobar primer toga kako u partnerstvu sa drugim lokalnim i međunarodnim OCD i institucijama aplicirati za evropske fondove.

4. Preporuke

Na osnovu mapiranja, preporuke za ženski pokret u Novom Sadu su sledeće:

- **Zajedno i udružene smo jače. To zajedništvo zahteva pre svega poštovanje različitosti, solidarnost i deljenje naših resursa: prenošenje i deljenje znanja, iskustava i kontakata.** Zajedničke akcije javnog zastupanja, partnerstvo na projektima, organizovanje zajedničkih obuka iz oblasti strateškog planiranja, pristupa EU fondovima i sl. može da ojača naš glas, našu održivost i pozicije u odnosu na uticajne društvene aktere koji odlučuju o pitanjima koja se tiču rada (ženskih) organizacija civilnog društva, prvenstveno nadležne državne institucije, ali i međunarodne i domaće donatore, uključujući i biznis sektor.
- mlađim feministkinjama koje deluju individualno i starijima koje deluju u okviru organizacija, potrebna je fleksibilna mreža svih žena, kako u samim organizacijama, tako i van njih, na svim nivoima, horizontalno i vertikalno. Time bi svaka žena, preko mreže a putem organizacija, imala priliku da dobije podršku svih ostalih žena
- pitanje opstanka organizacija (da li smo opet na početku?) potrebno je preformulisati u pitanje da li smo na početku novog doba kome moramo prilagoditi naš ženski pokret?

5. Prilozi

Prilog 1. Spisak udruženja koja su učestvovala u mapiranju

1. Udruženje Romkinja „Amarilis“
2. Centar „Živeti uspravno“ (CZU)
3. Udruženje žena „Edukativni centar mladih nada“
4. IRIDA – Inicijativa za ravnopravnost, inovativnost i društveni angažman
5. ...IZ KRUGA - VOJVODINA, organizacija za podršku ženama sa invaliditetom
6. Kuća rodni znanja i politika - *Gender Knowledge Hub* (GKH)
7. Asocijacija poslovnih žena „Paž“
8. SOS ženski centar
9. Radijska emisija „Žena u kutiji“ (ŽuK)
10. Ženske studije i istraživanja (ŽSI)
11. Centar za pružanje emotivne podrške i prevenciju suicida „SRCE“

Prilog 2. Rezultati mapiranja individualnih resursa

Ime i prezime	Koje resurse posedujemo i koje možemo da ponudimo drugima?	Koji su nam resursi neophodni za dalji rad?
Ana Bu, ŽSI	Obuku o strateškom planiranju i planiranju projekata. ŽSI su definisale vrednosti i principe svog rada. One su na sajtu i mogu poslužiti kao orijentacija srodnim organizacijama	donatori za ženske projekte i projekti
Svetlana Timotić	Znanje o invalidnosti je naš resurs i to je možemo da delimo. Organizacija IZ KRUGA, ima ovaj prostor i to ono što možemo da ponudimo, sa tehnikom, našom bibliotekom. Prostor je pristupačan	treba mi odmor
Tatjana Radojević, ŽSI	Ja imam posebno znanje o starosti, naročito o starijim ženama, ŽSI upravo radi projekat o tome. Pohađam specijalistički program u okviru Fonda Evropski poslovi o pristupu evropskim fondovima. Kada završim kurs mogu da ponudim edukaciju o tome.	organizaciji su potrebna sredstva za dalji rad

Marina Ileš	Mogu da ponudim pomoć u pisanju projekata, upućivanje na odgovarajućeg donatora, postavljanje indikatora i alata za monitoring i evaluaciju. Mogu da ponudim i prevođenje na engleski, podršku u vidu kontakata sa određenim osobama, možda i edukaciju opšteg tipa na temu rodne ravnopravnosti	eliminacija nepotizma i odmor
Ankica Dragin	Mogu da ponudim slične stvari kao Marina: pisanje projekata, prevođenja sa i na engleski, ali i sa i na mađarski jezik. Takođe sam se bavila radom sa medijima na promovisanju ljudskih prava, imam znanja o kontaktima sa medijima, za pisanje saopštenja, organizovanje kampanja i transformaciju konflikata odnosno specifičan način projektnog planiranja gde se prave posebni planovi kako da se prevaziđu određene konfliktno situacije. Jedina sam stručnjakinja u Jugoistočnoj Evropi koja se bavi temom Do No Harm.	
Ivana Perić i SOS ženski centar	Mi kao SOS možemo da ponudimo obuku o razvoju volonterizma, jer mi svake godine uključujemo u naš rad velik broj mladih devojaka. Novina u našem radu je mentorski rad koji primenjujem sa studentima. Naša organizacija može da ponudi i psihološku podršku za žene i devojke zato što imamo 7 edukovanih terapeutkinja i prepoznate smo po feminističkim osnovama psihoterapije koje primenjujemo. Možemo da ponudimo i posredovanje ka institucijama, imamo i uslugu razvojnog savetovanja za mlade od prošle godine, savetovanje za mladiće i devojke od 18 do 25 godina koji imaju različite probleme na polju mentalnog zdravlja. Nama je cilj prevencija, jer mislim da se time ne bavimo dovoljno.	- kontinuitet u našem radu, generacije žena nam dolaze i odlaze - dugoročni grantovi i projekti - mentorska podrška, da vidimo kako da realizujemo ideje
Ivana Zelić, IZ KRUGA	Držim treninge o nasilju prema ženama sa invaliditetom i o rodno zasnovanom nasilju, to je resurs koji mogu da ponudim. Radila sam i sa mladim i ulaganje u mlade je dobro. Imamo kontakte i dobru saradnju sa organizacijama iz NS i Srbije, to je takođe naš resurs, imam operativne sposobnosti, efikasna sam u organizovanju	odmor
Marijana Čanak	medijska podrška putem Portala o invalidnosti	
Zorica Kalanjoš, udruženje "Nada"	Veliko iskustvo u radu sa romskom populacijom, uglavnom oko školovanja. Radim profesionalnu orijentaciju sa romskom decom koja završavaju 8. razred i želim da ih upišem u srednju školu. Radionice o rodnoj ravnopravnosti, borim se protiv rane udaje romskih devojčica	finansijska i ostala sredstva za rad, koristim resurse škole, besušešno aplicirali kod grada
Ramila Zećirović, Amarilis	Prevod na engleski i na romski i znanje romske zajednice Saradnja sa romskom ženskom mrežom Srbije Romska ženska mreža je dobila od CARE sredstva za odmor (jun, verovatno neka banja) i bilo bi dobro da se uključe i druge žene	od 2016. nemamo ni jedan projekat i nemamo sredstava za rad, za održavanje sajta, sve je volonterski
Danica Todorov, PAŽ	Pišem istoriju PAŽ, napravili smo mapiranje poslovnih žena, mapiranje znanja o pokretanju biznisa, marketingu i menadžmentu, koja mogu da se primene i na NVO, imamo saradnju sa udruženjem poslodavaca Srbije, taj deo vodi Marija Srdić. Mogu da radim obuke o nasilju nad ženama, ljudskim pravima i pravima žena posebno, o medijaciji koje sam usavršavala i poznajem dobro sistem iznutra (radila sam u Kancelariji pokrajinskog ombudsmana)	od 2015. nam nije podržan ni jedan projekat (ni od države grada, fondova) Sredstva iz fondova se daju preko stranki
Milica Kravić	Dobro poznavanje društvenih mreža i savremenih sredstava komunikacije, botova, reagovanje na vesti na internetu, mogu da delujem kao kontakt, spona između raznih generacija žena. Na javnom servisu (radiju) gde ja radim postoji bogata dokumentacija i o ženama koje su bile na radiju, fonoteka, koja je takođe resurs	iscrpljena sam
Svenka Savić	Nudimo obuke o rodno senzitivnom jeziku, projekat koji trenutno realizujemo o potencijalima i diskriminaciji starijih žena i koji nam omogućava dodatne aktivnosti poput ovog sastanka. U toku je reorganizacija našeg sajta, na njemu ima mnogo informacija i spremne smo da tu postavimo i informacije drugih ženskih organizacija. Važno je da znamo ko šta zna i kome možemo da se obratimo. Moramo raditi i na etičkoj strani naše komunikacije	poznavanje medija i savremene komunikacije

Prilog 3: Upitnik za mapiranje resursa udruženja

PODACI O UDRUŽENJU

(u slučaju ponuđenih odgovora, podvlačite odgovarajući odgovor)

I	OSNOVNI PODACI O UDRUŽENJU	
1	NAZIV UDRUŽENJA	
2	ADRESA UDRUŽENJA (ZVANIČNA IZ AKTA O REGISTRACIJI)	
3	ADRESA UDRUŽENJA (RADNA)	
4	TELEFON UDRUŽENJA	
5	E-MAIL UDRUŽENJA	
6	WEB ADRESA UDRUŽENJA DA LI JE NEKA OSOBA ZADUŽENA SAMO ZA SAJT?	
7	FACEBOOK ADRESA UDRUŽENJA	
8	OVLAŠĆENO LICE UDRUŽENJA	
9	KONTAKT PODACI OVLAŠĆENOG LICA	
10	GODINA OSNIVANJA UDRUŽENJA	
11	DA LI JE UDRUŽENJE REGISTROVANO U APR-U ?. AKO DA, KOJE GODINE?	DA NE
12	DA LI IMATE STRATEŠKI PLAN?	DA NE
II	OBLAST RADA UDRUŽENJA	
13	TERITORIJA NA KOJOJ UDRUŽENJE DELUJE	Lokalna zajednica Pokrajina Teritorija cele Srbije
14	KOJA JE PRIMARNA CILJNA GRUPA UDRUŽENJA	Svi građani Žene Starije osobe (žene i muškarci) Deca Mladi Osobe sa invaliditetom Romi, Aškalije Ostalo _____
15	DA LI UDRUŽENJE POSEDUJE BAZE PODATAKA/ ISTRAŽIVANJE O CILJNOJ GRUPI. AKO DA, NAVEDI KOJE	DA NE
16	PRETEŽNA DELATNOST/ AKTIVNOSTI UDRUŽENJA (MOGUĆI SU VIŠESTRUKI ODGOVORI)	Usluge Razne akcije, manifestacije Javno zastupanje Humanitarna pomoć Istraživanja Publikacije Edukacija Ostalo _____ -
17	AKTIVNOSTI I PROJEKTI ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA ŽENA U KOJIMA JE UDRUŽENJE UČESTOVALO U TOKU POSLEDNJE DVE GODINE (NAZIV, PERIOD REALIZACIJE)	
III	LJUDSKI RESURSI	
18	KOLIKO JE OSOBA ZAPOSLENO U UDRUŽENJU?	nijedna od 1-3 od 4-10 više od 10

19	BROJ AKTIVNIH OSOBA U UDRUŽENJU (UKLJUČUJUĆI SKUPŠTINU, UPRAVNI ODBOR, ZAPOSLENE, ČLANOVE, HONORARCE, VOLONTERE.)	Do 5 Od 11 do 20	Od 6-10 Preko 20
20	DA LI SU ČLANOVI/CE UDRUŽENJA U TOKU POSLEDNJE DVE GODINE UČESTVOVALI NA TRENINZIMA, SEMINARIMA I KONFERENCIJAMA. AKO DA, NAVEDI NA KOJIM?	rodna ravnopravnost projektno planiranje strateško planiranje Ostalo_____	
21	PO ČEMU SE UDRUŽENJE RAZLIKUJE OD OSTALIH (PO BOLJEM POZNAVANJU ODREĐENIH OBLASTI, NAČINU RADA...):		
22	OBLASTI U KOJIMA MOŽETE DA PRUŽITE PODRŠKU I RESURSI KOJE MOŽETE DA PODELITE SA DRUGIM UDRUŽENJIMA		
IV	MATERIJALNI RESURSI		
23	DA LI UDRUŽENJE IMA PROSTORIJE U KOJIMA OBAVLJA SVOJE AKTIVNOSTI?	Nemamo prostorije Iznajmljujemo prostorije Ustupljene su nam prostorije za koje ne plaćamo Ostalo_____	
24	KAKVA JE TEHNIČKA OPREMLJENOST UDRUŽENJA?	- posedujemo potrebnu opremu (kompjuter, štampač, fotokopir, projektor i sl.) -iznajmljujemo neophodnu opremu -nemamo potrebnu računarsku i tehničku opremu -koristimo lične računare i ličnu opremu ostalo:_____	
25	NA KOJI NAČIN SE FINANSIRA UDRUŽENJE?	Na osnovu projekata Radimo volonterski Na osnovu institucionalne podrške Iz članarine Ostalo_____	
26	KOLIKO STE PROJEKATA NAPISALI I PODNELI DONATORIMA U TOKU POSLEDNJE DVE GODINE ?	nijedan od 4 -10	od 1 do 3 više od 10
27	OD PODNETIH PROJEKATA U TOKU POSLEDNJE DVE GODINE , KOLIKO JE ODOBRENO?	Nijedan Broj odobrenih projekata:	
28	KOLIKO STE PROJEKATA REALIZOVALI OD OSNIVANJA DO DANAS?	Nijedan Od 6-20	Do 5 Preko 20
29	DOMAĆI DONATORI KOJI SU FINANSIJSKI PODRŽALI RAD UDRUŽENJA OD OSNIVANJA DO DANAS		
30	INOSTRANI DONATORI KOJI SU FINANSIJSKI PODRŽALI RAD UDRUŽENJA OD OSNIVANJA DO DANAS		
V	SARADNJA, UMREŽAVANJE I OSTALO		
31	DA LI JE UDRUŽENJE DEO NEKE VEĆE ORGANIZACIJE ILI MREŽE? AKO DA, NAVEDI KOJIH		
32	DA LI JE UDRUŽENJE IMALO SARADNJU (ZAJEDNIČKI PROJEKTI, PUBLIKACIJE, JAVNO ZASTUPANJE, PROMOCIJE...) SA DRUGIM DOMAĆIM ILI STRANIM UDRUŽENJIMA? AKO DA, NAVEDI KOJIM I NA ČEMU?		
33	DA LI JE UDRUŽENJE IMALO SARADNJU SA UDRUŽENJIMA IZ REGIONA I SVETA? AKO DA, NAVEDI KOJIM		
34	DA LI JE UDRUŽENJE IMALO SARADNJU SA LOKALNIM, POKRAJINSKIM ILI NACIONALNIM INSTUTUCIJAMA? AKO DA, NAVEDI KOJIM		

35	NAČIN PROMOCIJE I OGLAŠAVANJA UDRUŽENJA	
36	ŠTA SMATRATE NAJVEĆIM DOSTIGNUĆEM UDRUŽENJA U DOSADAŠNJEM RADU?	
37	KAKO BISTE RANGIRALI (OD 1 DO 5, GDE JE 1 NAJVEĆI) PROBLEME KOJI SU ZNAČAJNI ZA ODRŽIVOST ŽENSKIH ORGANIZACIJA U SRBIJI?	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostak podrške od strane države - Nedovoljna saradnja sa lokalnim vlastima - Nerazvijenost samog OCD sektora - Povlačenje međunarodnih donatora - Nestimulativna pravna regulativa - Ostalo _____